

Als we het hebben over 'de boerderij', kan het niet anders dat we in een adem ook het landschap in onze gedachten meenemen. Naast 'onze' Boerderij & Erf zijn ook veel andere instellingen actief met dat landschap: Blauwzaam, Den Hâneker, SWEK, gemeenten, provincies, historische verenigingen, Natuur- en Vogelwachten. Nog veel meer. Zoveel naast elkaar toont weer eens dat we hier in de streek alles graag in hokjes stoppen. Hokjesgeest in plaats van samenwerking. Graag zou ik wat meer verbinding tot stand brengen, maar dat lijkt een utopie! Vanaf deze editie van de nieuwsbrief, hoop ik wat meer anderen aan het woord te laten. De Column wordt deze keer verzorgd door Liesbeth Leenman, die zichzelf daarin voorstelt. Zij gaat regelmatig een korte bijdrage leveren.

BLOEDZAKEN

'Vers bloed' bij deze column deze keer. Persoonlijk heb ik niet de eer de vorige schrijver van de vele stukjes van de laatste jaren, meneer Bovekerk, te kennen. De toevoeging 'sr.' doet echter vermoeden dat zijn leeftijd iets verder gevorderd is dan die van mij.

Zijn kennis over het boerenleven van vroeger en nu overtreft die van mij waarschijnlijk ook, denk ik zo. Toch, zeg ik niet zonder trots, is het me niet helemaal vreemd. Want hoewel verdund, vloeit er ook in mijn aderen boerenbloed. Mijn overgrootvader was boer, mijn opa ging later over op het venten van de melk en werd zodoende melkboer. Mijn vader hielp hem daarbij, maar was later diverse jaren boerenknecht op De Koperen Knop in Giessendam, toen nog geen museum. Met smaak kon hij menig verhaal over het boerenleven van toen opdissen.

Is het daarom dat er af en toe, tijdens een vlaag van sentiment, een soort heimwee over mij komt naar een tijd waarin het gewoon was te leven op het ritme van de natuur? Naar een bestaan dat minder gejaagd en hectisch was? Toen de wereld en onze streek er nog anders uitzagen?

Natuurlijk waren er toen andere zaken die veel minder fraai waren. Maar zo af en toe mijmeren, fantaseren over en terugkijken naar hoe-het-toen-was kan soms goed zijn om dingen weer eens te relativiseren. Daarom duik ik vanaf nu in deze stukjes in het boerenbestaan van mijn voorouders en hun tijdgenoten. Laat het bloed spreken!

Melkboer Koen Kroon met zijn zoon Jacob achter de melkkar.

VAN LINNENKAST TOT REGERING

Vroeger zag je in oude boerderijen vaak een kabinet. Een grote kast, meestal op een opvallende plaats in de mooiste kamer en van oorsprong voornamelijk gevuld met textiel. Het was de trots van menige boerin. Het kabinet bevatte bijzondere textiele voorwerpen, maar ook een flesje eau de cologne, een couvert met wat handgeld, de 'eigens' van het onroerend goed en nog wat waardevolle bijzonderheden. Maar een kabinet is meer.

FOTO'S

Wie door oude kranten bladert, loopt kans op het woord kabinetformaat te stuiten. Een moderne lezer denkt dan aan kabinetsformatie. Hij zal verbaasd bemerken dat kabinetformaat over foto's gaat. Toch niet het staatsie-bordesportret van Rutte IV? Absoluut niet. Kabinetformaat staat op één lijn met het boudoir- en visiteformaat, formaten waarop de zwartwit-foto's in de begintijd van de fotografie werden afgedrukt. Kabinetformaat staat voor 16 cm hoog en 11 cm breed.

KAST

Kabinet is een woord met geschiedenis. Het komt, zoals zoveel woorden in het Nederlands, uit het Frans waar het een verkleinwoord is van cabine, dat oorspronkelijk hut of hok betekende. Cabinet was dus een hokje, een vertrekje. In zo'n kabinet bewaarden belangrijke mensen hun waardevolle spullen. En omdat niet iedereen over voldoende kostbaarheden beschikte om een hele kamer vol te krijgen, werd een kist of

kast met belangrijke papieren, sieraden en andere dure zaken met dezelfde term aangeduid. Vandaar dat oudere lieden met het woord kabinet nog wel het meubelstuk bedoelen dat hun kleinkinderen nu een antieke linnenkast noemen.

RARITEITENKABINET

Die kast is echter niet het eindpunt in de betekenisontwikkeling van het woord kabinet. Rijke lieden zoals onze zeventiende-eeuwse regenten wilden graag bewijzen dat ze in goeden doen waren. Ze verzamelden. De een schilderijen, de ander munten, weer een andere porselein of bijzondere stenen en een vijfde exotische vondsten. Zo'n collectie werd ergens in huis opgeslagen en wel zo dat zowel eigenaar als bezoeker ervan konden genieten of op zijn minst met bewondering konden aanschouwen. De ruimte waarin de huisexpositie zich bevond werd, omdat het een vertrek vol kostbaarheden betrof, ook wel kabinet genoemd. En als zo'n verzameling bestond uit - om maar iets bijzonder te noemen - foetussen op sterk water, door syfilis aange-taste organen, Siamese-tweelinghonden in een pot vol alcohol of kalveren met een staart op de plek van een oor, heette het een rariteitenkabinet.

Links een doodshemd, dat altijd in het kabinet werd bewaard, met accessoires. Rechts een van de manieren om het linnengoed te bewaren. Of dat gebeurde in stapels of op rollen verschilde per streek.

GEHEIME KAMERTJE

Opnieuw bleek dit niet het eindstation van het woord kabinet. Vorsten leefden vroeger in grote paleizen waar ze weinig privacy hadden. Denk maar aan al die grote, tochtige zalen in Versailles. Toch moest de heerser af en toe buiten het zicht van het hof vertrouwelijk kunnen overleggen. Daartoe trok hij zich terug in een zijkamertje. Dit privévertrek had dan de naam cabinet. Vervolgens werd elk vertrek waarin men vorstelijke besluiten voorbereidde, kabinet genoemd.

DE REGERING

Met 'het kabinet des konings', een uitdrukking die pas in 1840 in zwang kwam in Nederland, werd vervolgens het particuliere secretariaat van de koning aangeduid. Een kwart eeuw later schrijft woordenboekenmaker Calisch over 'het kabinet van 's Gravenhage'. Hij doelt daarmee niet op een geheim overleg van de koning, maar op 's lands regering. Niet veel later wordt kabinet in de betekenis van regering gemeengoed, net als in Groot-Brittannië, waar de achttiende-eeuwse Cabinet Council, de bijeenkomst van de belangrijkste ministers, zich in de loop der jaren ook tot cabinet ontwikkelde. In Vlaanderen is kabinet echter nooit verder gekomen dan vertrek, dus kantoor of praktijkruimte, en secretariaat of stafafdeling.

En in sommige streken is kabinet laag bij de grond gebleven en daar nog steeds wat de Italianen gabinetto noemen: het toilet, gemak of om dichterbij de politiek te blijven, het secreet.

Naar: Camiel Hamans (NRC 15.01.2022)

Als een boerenbedrijf niet langer als boerderij in gebruik is, dreigt er verrommeling op het erf te ontstaan. Beide foto's geven aan wat dit in de praktijk kan inhouden.

VOOR U GELEZEN OF GEHOORD

BOEK HOUTSTROMEN

In Houtstromen ontrafelt Paul Borghaerts de herkomst van hout waarmee boerderijen van 1550-1950 gebouwd werden in Noord-Nederland. Het blijkt dat de herkomst van het hout in de loop van de jaren verschoof. Aanvankelijk kwam het uit West-Duitsland en Zuid-Noorwegen, later uit de Baltische staten en Wit-Rusland. Om tot dit inzicht te komen heeft de auteur verschillende onderzoeksgebieden gecombineerd. Zo bestudeerde hij duizenden archiefstukken, mat hij van meer dan 200 boerderijen de draagconstructie in en heeft hij dendrochronologische dateringen gedaan. Hierdoor kon elke onderzochte boerderij tot op het jaar nauwkeurig worden gedateerd. De nieuwe kennis geeft inzicht in de internationale netwerken van de (hout)handel en is ook van belang voor onderzoek naar oude gebouwen in heel Nederland. Het boek is weliswaar geschreven vanuit de Noord-Nederlandse situatie, maar ook voor de boerderijliefhebber uit de rest van het land (en daarbuiten) staat er heel veel interessants in. Terwijl het hout waar de meeste van de boerderijen in ons werkgebied van werden gemaakt uit het zuiden van Duitsland kwam.

Aan de hand van de Friese schuur wordt de dakconstructie, het draaghout en de dekbalken beschreven. Dat lijkt in veel opzichten in de bij ons gebruikelijke gang van zaken.

Aan het boek ligt niet alleen veel archiefonderzoek ten grondslag, ook in het veld is heel wat onderzoek verricht. Een prachtig boek. Mooi geïllustreerd. ISBN 9789056156886 € 49,90.

STUDEREN OP HET VEEN 2.0

Studenten van Hogeschool Van Hall Larenstein werken aan een onderzoeksproject over 'Vitale Landbouw in de regio'. Gemeente Molenlanden en Stichting BlauwZaam zijn opdrachtgevers en zoeken een antwoord op de vraag: op welke wijze kunnen we een toekomstbestendige regio vormgeven, waar het goed is om te wonen, te werken en te recreëren. Waar gebiedsinrichting, landbouw, natuur, klimaatadaptatie en woningbouw vanuit integraal perspectief wordt gezien. De studenten, geïnspireerd door het essay 'Natuurrijk Nederland: budgetneutraal naar een Nederland met 50% natuur' van Iman Stratenus en Folef van Nispen, willen hun visie geven op een mogelijke landschapsinrichting van de Alblasserwaard voor de toekomst.

De studenten onderzoeken of het opnieuw inrichten van de regio en voor de helft tot natuurlijk leefgebied maken de stap voorwaarts is in de enorme uitdagingen voor ons klimaat, milieu en welzijn. En of dit alles ook nog budgetneutraal kan door bijvoorbeeld een ruimhartige vrijwillige compensatie van de agrarische sector die betaald kan worden door op een miniem deel van de grond huizen te bouwen. De uiteindelijke presentaties dragen mooie titels zoals: Land van de

Teunis-Jacob Slob, wethouder van Molenlanden neemt een van de projecten in ontvangst.

rijzende zomp; een polder met twee gezichten (Linda Heijmans), een dienstbaar en veerkrachtig Alblasserwaard (Krijn Overgaw), Hollandse Waterlinie 2.0 (Esther Pellegrom), Molenlanden, het Tussenland (Chris Pluymackers) en Molenlanden? Natuurlijk Landbouw (Michel Vedder).

Eind juni 2021 presenteerden ze dit op een bijeenkomst van 'Studeren op het Veen'. Half januari 2022 was er een volgende bijeenkomst, waarbij de studieopdrachten nader werden besproken. In de herfst van 2022 is er een expositie rond het thema Water – Wind – Wolken. Geprobeerd wordt hier wat van de projecten te laten zien.

EXTRA SUBSIDIEMOGELIJKHEID

De provincie Zuid-Holland heeft twee miljoen extra subsidie beschikbaar voor restauratie en herbestemming rijksmonumenten. Meer hierover kunt u vinden via onderstaande link:

<https://www.erfgoedhuis-zh.nl/nieuws/2021/2-miljoen-extra-subsidie-beschikbaar-voor-restauratie-en-herbestemming-rijksmonumenten/>

Er is extra budget beschikbaar voor restauratie. De subsidieregeling is nu geopend, aanvragen kunnen tot eind februari worden ingediend. Tevens is een online vragenlijst opgesteld waarmee u kunt bepalen of u in aanmerking kunt komen voor subsidie en kunt inschatten hoe groot de kans ongeveer zal zijn. Hopelijk gaat dit helpen, vooral voor de particuliere eigenaren. In de subsidieregeling voor herbestemming is de mogelijkheid van herbestemming van een boerderij tot een zorgfunctie verruimd. De mogelijkheid tot het indienen van een aanvraag voor de paragraaf Herbestemming is geopend van 1 mei 2022 tot eind juni 2022.

BOEK OVER BOEDERIJEN KRIMPEN A/D IJSSEL

Enkele van de vele illustraties in het boek.

In de jaren zestig van de twintigste eeuw moest veel boerenland in Krimpen aan den IJssel plaatsmaken voor woningen. Boeren werden gevraagd hun land aan de gemeente te verkopen. Daarover verscheen onlangs het boek 'Land verloren, Krimpen geboren'. Vol met historische feiten en smeulige anekdotes. In het boek komen de boerderijen aan bod die moesten worden opgeofferd voor de realisatie van uitbreidingswijken. Boeiend voor wie meer wil weten over de landschappelijke ontwikkeling, door sommigen landschappelijke verschraling genoemd. Het boek, dat aantoont hoe waardevol boerenerfgoed is, is verkrijgbaar bij de boekhandels in Krimpen aan den IJssel en via de Historische Kring. Het kost € 19.95. ISBN 9789493086326.

KNOTWILGEN

Een besneeuwde Tiendweg, versierd met knotwilgen. Het valt iedereen die er oog voor heeft op dat het aantal knotwilgen sterk aan het afnemen is. Dat heeft alles te maken met de zorg die een dergelijke boom nodig heeft: stikken (van de overtollige nieuwe uitgesproten takken ontdoen), knotten (het afzagen van de te groot wordende takken) en dan alle andere zorg nog van het wegzakken in de oever van de sloot. Allemaal zaken die werk met zich meebrengen. Dat past steeds minder in de huidige tijd, die volledig gericht is op efficiency. Snelheid, doelmatigheid, doeltreffendheid. Het is 2022! Maar ook de regelgeving doet er geen goed aan. Vroeger waren er tal van knotwilgen actief. Professioneel of amateuristisch. Maar als de amateurs aan de slag gaan mag dat niet meer met een kettingzaag; daarvoor moet je hebben doorgeleerd. Het gevolg is dat wij als liefhebber van de streek genoeg moeten nemen met een leeg land...

EEN PASSIE MET BOERENKOOL

Dick de Jong

De eerste 20 jaar van mijn leven kende ik boerenkool alleen van een afstand. Bij ons thuis werd die niet gegeten. Waarom vroeg ik in die eerste twee decennia nooit af; later kwam ik er achter dat mijn vader het niet lekker vond. Pa was fabrikant, onder meer van kruiwagens en als zodanig had hij best een band met boeren. Via mestkruiwagens. Een iepen onderstel (de burrie) en een vuren bak. Ze werden veelal via handelaren door heel Nederland en België verkocht. Op een aantal vaste adressen in de directe omgeving van Giessendam, waar de fabriek stond, werd er jaarlijks een nieuw kruiwagen besteld. 100 liter, 120 liter, 150 en soms zelfs 200. Toen ik zover was dat ik aan het werk ging, had ik een gevarieerde functie in de reiswereld. Vooral in de winter als de reisbureaus moesten worden bezocht was ik dan nogal eens van

huis. Daar leerde ik kennismaken met boerenkool. Op een koude winterdag waren we in Arnhem en mijn collega had er wel trek in. Dapper deed ik mee. Er verscheen een grote dampende schaal op tafel. Heerlijk, zo'n stamppot. Dat was in de foyer van cultuurcentrum Music Sacrum, midden in de stad. De auto stond gewoon voor de deur geparkeerd. Dat kon toen nog. De naam boerenkool zou zijn ontleend aan het feit dat het een grote grove groente is. Daarmee is de toevoeging boeren in dit geval geen positieve, want er wordt een vergelijk gemaakt met grote grove boeren. Het hoofdwoord, kool, komt van koolstronk (oorspronkelijk: cool stock). Dus juist een beter passende naam dan al die andere veel al rond zijnde kolen. De naam zou stammen van kaulas, wat in het Litouws nog voorkomt. Het verhaal gaat dat boerenkool (net als spruitkool) pas lekker wordt als 'de vorst erover is gegaan'. Iets dat we vooral figuurlijk moeten uitleggen; het grijpt terug naar het feit dat boerenkool pas lekker is als het echt wintert.

OPROEPEN

B&E ZOEKT VAN ALLES OVER DE RUILVERKAVELING

Wie helpt B&E AKV aan informatie over en beeldmateriaal van de ruilverkaveling en van de toen gebouwde boerderijen? Vanwege hun cultuurhistorische waarde is er een project hierover gestart.

Wie heeft er foto's (binnen en buiten), documentatie, tekeningen en andere interessante gegevens en wil dit uitlenen?

WIE STUURT ONS FOTO'S VAN KLEINE GEBOUWTJES?

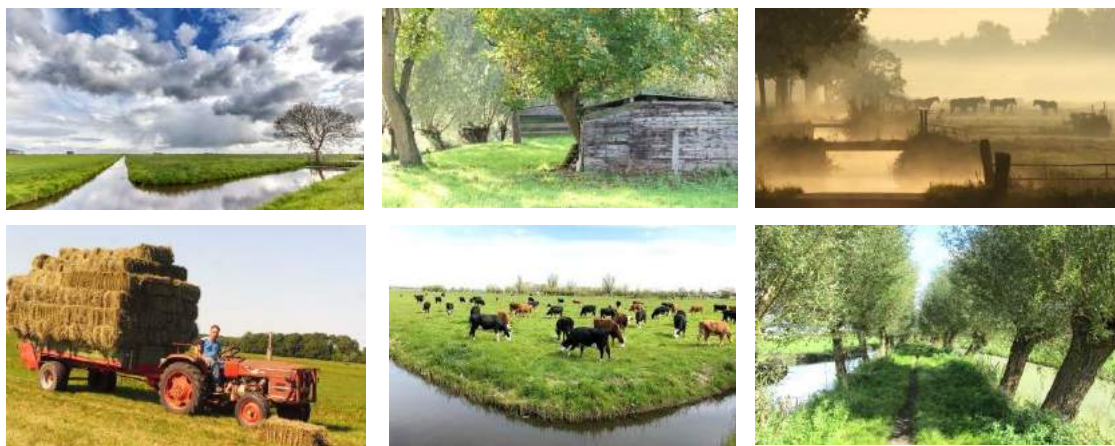
De oproep voor fotomateriaal van kleine gebouwtjes in ons landschap. Overal staan kleine gebouwtjes. Schuurtjes, voor allerlei doelen, een plee, een stookhuisje, een boenhok, een broeibak, een overkapping en nog veel meer. Er zijn er veel. Op een eerdere oproep kwamen al enkele reacties. Maar we zoeken meer. Ze zijn van harte welkom.

Hier een van de op de vorige oproep ontvangen foto's. Wie deze heeft gemaakt vermelden we nog niet, want de foto doet ook mee met de fotowedstrijd van Denkend aan Holland.

REACTIES: Deze zijn welkom bij secretariaat@boerderijnerf.nl of djtekst@planet.nl. Wilt u eerst informatie: 06-22845889 (Dick de Jong).

FOTOWEDSTRIJD WATER-WIND-WOLKEN

IEDEREEN KAN MEEDOEN

Ons landschap wordt bedreigd. Allerlei factoren spelen een rol in de verandering van het landschap. Om te laten zien hoe mooi en hoe belangrijk ons eigen landschap is, is er het project Denkend aan Holland. Dat is erop gericht om het landschap te zien, te proeven, te voelen en vooral te beleven. Een van de onderdelen van dit project is een fotowedstrijd.

ZO DOET U MEE

- Maak voor 1 september 2022 een of meer foto's van het landschap van de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. Laat uw creativiteit hierbij zoveel mogelijk de vrije loop.
- De foto moet van goede kwaliteit zijn; scherp het liefst liggend formaat.
- Stuur de foto als bijlage bij een email naar: publiciteit@koperenknop.nl (Museum De Koperen Knop). Als u niet over digitale mogelijkheden beschikt mag u ook een afdruk opsturen.
- Alle tijdige inzendingen zullen zoveel mogelijk worden gebruikt in exposities in de herfst van 2022 in Museum De Koperen Knop en zo mogelijk ook in Museum Het Voorhuis of het Werelderfgoed Kinderdijk. Daarnaast worden ze voor publiciteit van het project gebruikt.
- Een deskundige jury en een publieksjury zullen alle inzendingen beoordelen en vijf geldprijzen toekennen van elk € 100.

Deze fotowedstrijd is onderdeel van het project Denkend aan Holland, een project van Den Hâneker, en wordt gesteund door Groen Verbindt (Gebiedsdeal A-V) en de Gemeente Molenlanden.

EN OOK NOG

Ik stapte uit bij halte Definitief Vervallen
en ik zag de landerijen,
de boezem van de Oude Zederik,
overwoekerd door struikgewas
dat ouder leek dan wij.
Een speeltoestel van autobanden,
lang verlaten, snoeppapiertjes
van inmiddels onbekende merken.

En de grijze dag, de knotwilgen
en hun onbedwingbare eigenschappen,
en dat ik hier, jij daar,
maar dat verandert allemaal weer.

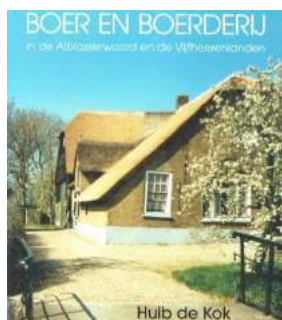
Ik stapte uit, en weer in,
de namen van de dingen
klonken luid in de zeer vermoeide middag.

Mark Boog (1970)
(Het einde van de poëzie en andere gedichten 2022)

UITGAVEN VAN B&E AKV

In de loop van haar bestaan heeft B&E AKV een aantal boeken uitgegeven, waarin uiteraard de boerderij centraal staat. De volgende titels zijn nog te koop, in de boekhandel, in Museum De Koperen Knop of rechtstreek bij de uitgever.

Het standaardwerk van het leven van de boeren, hun werk en hun hofsteden. € 35.

Over de herbestemmingen van boerderijen, waarin geen boerenbedrijf meer is. Met ideeën van hoe het kan, maar ook hoe het niet moet. € 14,95.

Veel informatie om aan de slag te gaan, met voorbeelden van wat zelf kunt verbeteren aan uw pand. € 14,95.

Mooie verhalen en zwart-wit foto's van boerenwerk uit vervlogen tijden. Vol herinneringen en nostalgie. € 14,95.

KOOL & VAN DEN TOREN
Dé makelaardij van de Alblasserwaard
 Dorpsstraat 63a 2969 AD Oud-Alblas t 0184 691566 e info@koolvandentoren.nl
 www.koolvandentoren.nl

BOERDERIJ & ERF
 alblasserwaard - krimpenerwaard - vijfheerenlanden
 secretariaat: Sluis 57 2964 AT Groot-Ammer
 0184-661425 of 06-53759618
 secretariaat@boerderijenerf.nl www.boerderijenerf.nl

REDACTIE & SAMENSTELLING:

LA CARRIOLA tekst & advies
 Dick de Jong | 06-22845889 | djtekst@planet.nl

We sluiten af met een foto uit de tijd dat er nog met de hand werd gemolken. Waar de foto is gemaakt weten we niet. De fotograaf heet mogelijk Jesse, want op de achterkant ervan staat te lezen 'Uit de waard van Jesse'. De foto werd jaren terug aangetroffen in een stapel oude documentaten.

Er was eens een kaasboer uit Gouda,
 die liep rond de tafel zijn vrouw na.
 De vrouw zei heel lief:
 'Alles is relatief,
 als ik iets harder loop, zit ik jou na!'